

Mindmaps als hulpmiddel tijdens crises

Het Nederlands Genootschap van Burgemeesters heeft de afgelopen twee jaar meegewerkt aan het maken van drie mindmaps voor de crisisbeheersing. Ook in 2015 staan diverse nieuwe mindmaps op stapel.

In de NGB-interviewbundel “Ingrijpende gebeurtenissen” is vorig jaar de eerste mindmap opgenomen. In deze mindmap zijn de belangrijkste aandachtspunten samengevat voor burgemeesters en hun adviseurs die worden geconfronteerd met kleine incidenten met een grote lokale impact. De mindmap, die achterin de bundel is opgenomen, was voor het NGB een eerste testcase om te bezien of de lessen die collegiaal zijn opgedaan op een andere manier konden worden gedeeld.

'Bij oefeningen en in crisissituaties is de mindmap over sociale drama's regelmatig meegenomen.'

De reacties op de mindmap over deze “sociale drama's” waren positief. Bij oefeningen en in crisissituaties is deze mindmap regelmatig meegenomen om te bezien of er geen belangrijke zaken over het hoofd werden gezien. Het brengt op een nieuwe, inzichtelijke manier de bestuurlijke aandachtspunten voor het voetlicht. Van de bevoegdheden die de burgemeester en andere instanties hebben, tot aandachtspunten die zich primair richten op het contact met de direct betrokkenen. Zoals de familierelaties, de connectie met het werk, ex-partners. Daarnaast zijn ook aandachtspunten opgenomen over de maatschappelijke connecties van de familie met kerk, sportclub, school of opvang. Verder geeft de mindmap “Sociale drama's” ook een overzicht van de bestuurlijke partners die in de verschillende scenario's een rol kunnen spelen. Van GGD tot GHOR, van Jeugdzorg tot Slachtofferhulp. Het helpt niet alleen de burgemeesters, maar ook de adviseurs om de burgemeester heen om het overzicht te houden in dergelijke lastige situaties.

Drinkwaterincidenten

De mindmap over “sociale drama's” richt zich vooral op de kleinere incidenten. Sindsdien is ook gewerkt aan mindmaps die meer passen in de GRIP3 of GRIP4-achtige situaties. Onder leiding van VEWIN, de brancheorganisatie van drinkwaterbedrijven en het Crisissteunteam is met veiligheidsregio's en het Instituut Fysieke Veiligheid en NGB ook een mindmap gemaakt over drinkwaterincidenten. Dergelijke incidenten zijn steeds complexer aan het worden; zeker in de samenwerking met nationale partners is het dan van groot belang om in één overzicht te zien hoe de lijnen en bevoegdheden lopen. Waar de bestuurlijke netwerkkaarten vooral een juridische inslag hebben, biedt deze mindmap een overzicht van het hele speelveld, de maatregelen en de impact die de crisis op verschillende onderdelen van de samenleving heeft.

In de mindmap “drinkwater” worden de maatregelen beschreven in lijn met de Drinkwaterwet. Die houdt rekening met verschillende scenario's. Van het verbod op levering van drinkwater tot het voorwaardelijk toestaan van levering. Een deel van de beslissingen daarover liggen buiten de invloedssfeer van de burgemeester. Dan zijn de DG Ruimte en Water (Infrastructuur en Milieu) of de Inspectie voor de Leefomgeving en Transport (ILT) aan zet. Maar ook in die situaties wordt de burgemeester geconfronteerd met de lokale effecten. Bij een verminderde druk resulteert dat mogelijk in problemen bij hoogbouw of de bluswatervoorzieningen. Is de drinkwatervoorziening in zijn geheel weggevallen, dan moet mogelijk worden overgegaan tot nooddrinkwater. In de mindmap is terug te vinden wie daartoe besluit en wat er bij komt kijken. Van het inrichten van distributiepunten voor nooddrinkwater (met gemeentelijke bemensing) tot het doorleveren van nooddrinkwater naar minder valide afnemers (een gemeentelijke taak) en het informeren en voorlichten naar burgers, maar ook

naar industriële klanten. In verschillende clusters zijn de belangrijkste aandachtspunten opgenomen. Te denken valt aan de rollen en taken die specifiek bij de burgemeester liggen, de belangrijkste afnemers (burgers, zorginstellingen, brandweer, industrie en landbouw), de impact van de verstoring, de benodigde maatregelen, de nafase en het bestuurlijk krachtenveld.

Infectieziekten

Inmiddels is met hulp van het RIVM ook een mindmap over infectieziekten gemaakt. Onder leiding van het CrisisSupportTeam is samen met NGB en IFV gekeken naar de maatregelen die bij verschillende scenario's moeten worden getroffen. Het deelgebied van infectieziekten is dermate complex, dat ervoor is gekozen om zogeheten zoönosen, de ziekten die van dier op mens gaan, hier niet in mee te nemen. Mogelijk worden die meegenomen in een nog te maken mindmap over dierziekten.

De rol van de burgemeester betreft onder meer de afstemming met de GGD en GHOR (via de directeur Publieke Gezondheid), die de link vormen naar het Centrum Infectieziektenbestrijding van het RIVM.

'Het type infectieziekte bepaalt de speelruimte die een burgemeester heeft.'

Het type infectieziekte bepaalt de speelruimte die een burgemeester heeft. Betreft het een zogeheten A-ziekte (zoals Ebola), dan ligt de primaire aansturing in de functionele keten. Beslissingen gaan dan van het ministerie van VWS naar de voorzitter van de Veiligheidsregio, op basis van de voorschriften die daarover zijn vastgelegd in de Wet publieke gezondheid. Bij minder bedreigende infectieziekten (zoals tbc of mazelen) is er meer beleidsvrijheid. De mindmap beschrijft waar mogelijke maatregelen uit bestaan, van de ingrijpende maatregelen als quarantaine tot het afkondigen van hygiëne maatregelen. Veel aandacht gaat ook uit naar het opsporen van de bron van een infectie, die immers relevant kan zijn om een infectie in te kunnen dammen.

Terecht of onterecht zal waarschijnlijk de nodige bezorgdheid ontstaan bij een infectieziektenuitbraak. Daar moet in de communicatie van burgemeester, gemeente, regio, GGD, RIVM en/of het ministerie van VWS rekening mee worden gehouden. Punten die daarop aanhaken in de mindmap zijn de ervaringen

dat mensen uit risicogebieden of specifieke plaatsen worden gemeden (zoals kinderdagverblijven, scholen, werkomgeving). Op basis van ervaringen met eerdere infectieziektenuitbraken geeft de mindmap aandachtspunten hoe hier mee om te gaan. Bijvoorbeeld door artsen in de media een deskundig tegengeluid te laten geven en op die manier angst en wantrouwen weg te nemen.

'Terecht of onterecht zal bij een infectieziektenuitbraak de nodige bezorgdheid ontstaan.'

Vervolg

De komende weken zullen de drie mindmaps die gereed zijn op A3-formaat naar de burgemeesters worden toegestuurd. Extra mindmaps zijn voor adviseurs crisisbeheersing en andere belangstellenden ook aan te vragen via Infopunt Veiligheid van het Instituut Fysieke Veiligheid. Tegelijkertijd zijn alle mindmaps ook te downloaden via de website van het Genootschap op www.burgemeesters.nl/mindmap. Voor 2015 staan nog nieuwe mindmaps op stapel. In samenwerking met het RIVM en IFV is inmiddels een eerste brainstormsessie achter de rug over de impact van (chemische) branden. Later volgen naar alle waarschijnlijkheid ook mindmaps over andere crisistypen, zoals dierziekten, grootschalige stroomstoringen en incidenten met andere vitale infrastructuur. <

Wouter Jong/NGB

ACUTE FASE DRINKWATER- INCIDENTEN

